

Landbruksfonferansen 2022 – session III

Arealkonflikter i utmark og beitebruksplaner

Statsforvalteren i Trøndelag

Trööndelagen Staatehaaltoje

Landbrukskonferansen - Sesjon III - program

1200-1220

Arealkonflikter i utmark og beitebruksplaner - Litt av hvert om temaet v/Statsforvalteren

1220-1300

Beitebruksplaner som verktøy for fremtidsrettet forvaltning av utmarksarealene Kjetil Aarbakke, Meråker kommune

Diskusjon om arealkonflikter i utmark og beitebruksplaner

1300-1400 Lunsj og avreise

Areakonflikter i utmark og beitebruksplaner

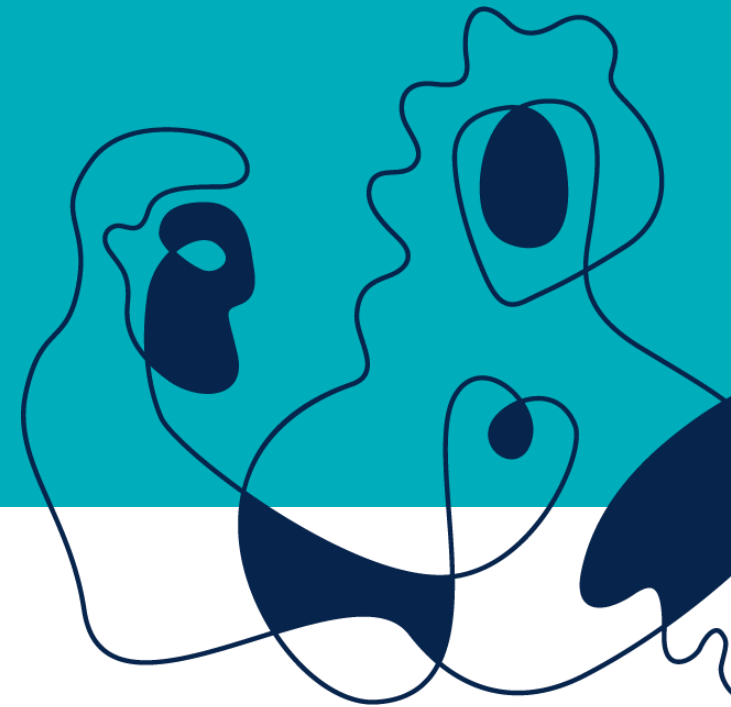
Litt av hvert om temaet ved Statsforvalteren

Aino Holst Oksdøl & Eva Dybwad Alstad

Statsforvalteren i Trøndelag

Tröndelagen Staatehaaltoje

– Hele 95 % av Norge er utmark, og halvparten egner seg til beite. I tillegg har vi veldig gode klimatiske og topografiske forhold for å produsere gras. Det vil være dumt å la være å bruke dette graset som vokser så villig til matproduksjon.

[NIBIO-rapport 7\(208\) 2021 Tittel: Arealrekneskap i utmark. Utmarksbeite – ressursgrunnlag og beitebruk](#)

Organisert beitebruk i Trøndelag 2021

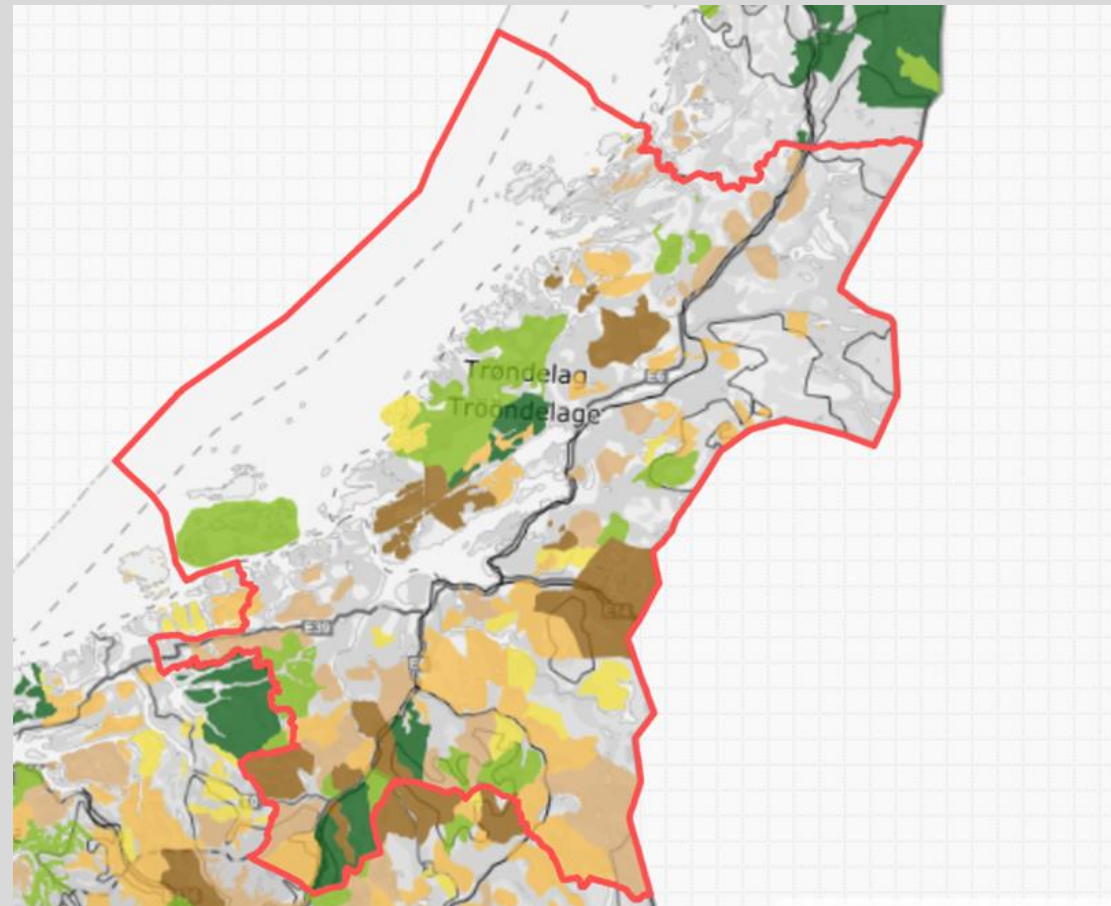
96 beitelag slapp

- **69 259 sau**
- **114 859 lam**
- **9 696 storfe**

på utmarksbeite i Trøndelag i 2021

NIBIO – beitelagsstatistikk:

Tusenvis av tal fortel om beitebruk i norsk utmark

Beitelagskart – kart og statistikk over siste års beitebruk i beitelaga på <https://kilden.nibio.no>

Nå også *historiske tall* fra organisert beitebruk på NIBIOs nettsider:
<https://nibio.no/tema/landskap/utmarksbeite/beitebruk/beitestatistikk>

Hvor skal grensene gå?

I «Nasjonale forventninger til regional og kommunal planlegging 2019 – 2023 (kgl.res. 14. mai 2019)» fra KMD (nå KDD) står det bl.a. at:

*«det skal legges til rette for en bærekraftig utvikling i fjell og utmark og at det skal rettes særlig oppmerksomhet mot områder med stort utbyggingspress. Dette skjer bl.a. ved å fastsette **langsiktige utbyggingsgrenser**».*

I Statsforvalterens Hovedinstruks for 2022 står det bl.a.:

*«Statsforvalteren skal bidra til at regionale og kommunale planer i fjell og utmark avklarer **langsiktige utbyggingsgrenser** og sikrer balanse mellom utbygging og vern».*

Hurdalsplattformen – oppfordrer til økt bruk av utmarksbeite...

Langsiktige grenser mellom utbyggingsinteresser og beiteinteresser - «**Grønn strek**»?

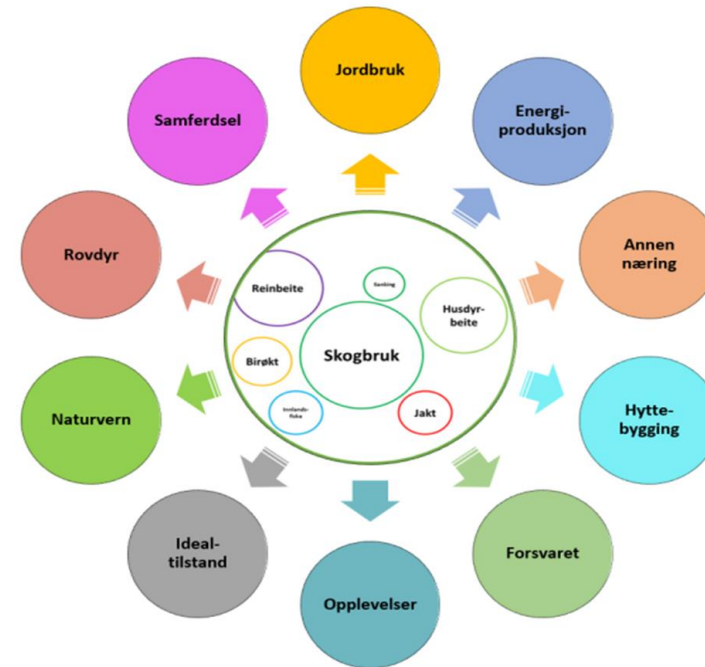

Verdiskaping i utmark og arealkonflikter

Arealkonflikter mellom

- landbruksnæringer
- jordbruk og landbruk
- landbruk og andre næringer
- landbruk og offentlige tiltak
- Konflikter med naturforvaltning

Figur 10.2: Relasjon mellom landbruket i utmark og annen utmarksbasert virksomhet som kan gi opphav til arealbrukskonflikter.

Ny Trollheimen-rapport: Advarer mot mer ferdsel og nye hyttefelt Fritidsutbygging: Beitenæring under sterkt press

Mener full hyttestopp vil være det beste

Massiv hytteutbygging og økt ferdsel i Trollheimen gir store utfordringer for beitenæringa. Ny rapport ber kommunene sette på bremsen.

HYTTETRYGGING PER OLE AARBERG

«En utvidelse av beitenæringa vil gi store utfordringer for beitenæringa i områdene rundt Slekkå, Nerakogen, Skarvatnet og Gjørvassvatnet. Det fører til økt press på naturvernet og forurensning av vannet».

Slik konkluderer forfatter Ole Torkel Remmen i en ny rapport om beitenæring i Trollheimen.

Rapporten med den klare konklusjonen er bestilt av de fem kommunene Oppdal, Renshø, Midre Gauldal, Orkdalen og Rendal. For å få mer kunnskap om beitenæringa er kommunene i samarbeid med opplysningsvesen og aktivitet i og rundt Trollheimen, som er beiteområde i området.

Store arealer er allerede omfattet av landskapsvernet, men i kommunene har det de siste 20 årene vært betydelige arealutvikling, særlig i form av nye fritidsutbygginger, som i neste omgang kan føre til økt menneskelig aktivitet.

Kommunene ønsker dokumentasjon på hvordan dette påvirker beitenæringa i Trollheimen sjøen, og vil nå ta utgangspunkt i hvordan de skal forholde seg til kommunene i sin egen arealutbygging.

Rapporten har vært etterspurt i lang tid av flere lokale miljøorganisasjoner, som har uttrykt angst for økende arealutbygging og hytteutbygging i Trollheimen.

Nå er det klar, og i disse kommunene får beitedrifta for vassdrags- og driftsrapporten på sitt tredje år, som er et viktig dokument for bygg og utbyggingsarbeid i Oppdal beiteområdet rapporten til beitenæring.

Omfattende kartlegging Gjennom et omfattende kartleggingsarbeid, basert på bilder som flytatt i bygging i de beiteområdene.

Åker og beiten i Trollheimen vil gi store utfordringer for beitenæringa i områdene rundt Slekkå, Nerakogen, Skarvatnet og Gjørvassvatnet. Det fører til økt press på naturvernet og forurensning av vannet».

Betydelig hytteutbygging De fem kommunene har hatt betydelig hytteutbygging og aktivitet i og rundt Trollheimen, som er beiteområde i området.

Midre Gauldal er på en andreplass med en tilvekst på 77 prosent, fra 1278 fritidsboliger ved kommunegrensen til 2244 i 2021. For Renshø er det på tredjeplass med en tilvekst på 42 prosent fra 1000 til 1450 fritidsboliger i den samme 20-årsperioden.

De tre andre kommunene rundt Trollheimen er den prosentvise økningen slik: Orkdalen 36, Rendal 21, Orkdalen 20 og Rendal 12 prosent. Etter at Midre Gauldal og Orkdalen står sammen med Agdenes og Skaun på Orkdalen, har den nye kommunen tatt opp fritidsboliger.

Stor beitet Beitenæringa per kvadratkilometer er størst i områdene Skarvatnet - Nerakogen, området mellom Fv 70 og Gjørvassvatnet og det som ligger øst og sør av Slekkå. Oppdal, Midre Gauldal, Orkdalen, området vest for Voss i Oppdal, langstrøma vassdraget vest for Vassvatnet i Renshø, samt Fusetvatnet og store områder i og rundt Slekkå og Midre Gauldal har store beiteområder.

Ved Skarvatnet anbefaler rapporten å begrense framtidig hytteutbygging til området mellom Nerakogrensen og vannet på øst siden, og nær vannkanten på vestsiden. Foto: Magnus Frithoy

- Vil begrense hytteutbyggingen

Begrenset fototetting, men nei til nye hyttefelt og flere turistier. Det er de konkrete anbefalingene i rapporten for de mest populære hytteområdene i Oppdal og Renshø.

HYTTETRYGGING PER OLE AARBERG

Trollheimen har blitt rammet av et stort av hyttefeltene er bygget ut i områder med høyt beiteområde for sau og andre beitedyr, og flere hyttefelt ligger i nærheten av Orkdalen for saue.

Rapporten sier for seg flere av de mest populære hytteområdene i Oppdal og Renshø - og gir anbefalingene til kommunene - om

glønde ikke ligger til rette for nye turistier, skiløyper, skisenter, og skiløper og skiløper de som vil komme i dag.

Gjørvassvatnet

Ytter utbygging av hytter, sever, skiløyper og skiløper, særlig de siste 20 årene. Etter ferdsel og bilferdsel. Flere av hyttefeltene har i Gjørvassvatnet er allerede så tett bygget ut at de opprettholdt svært gode beiteområder mellom

informasjonen, påpeiser det.

Prevent Det anbefales på den mest Midre Gauldal og Vassvatnet i området av Gjørvassvatnet kan være høyt utbygging på saue og andre beitedyr som i dag brukes for over dette relativt smale partiet, betyr det.

Nerakogen

Beitenæring er allerede utbygd med flere hundre hytter og særlig høyt utbygging for saue og andre beitedyr i Trollheimen sjøen. Alle typer utbygginger i området, og det er anbefalt å begrense utbygging av saue og andre beitedyr.

«Det er ikke tilfeldig at i praksis alle som driver med beitedrift i Trollheimen er bosatt på Nerakogen», heter det i rapporten.

Utbygging Svært begrenset utbygging av hytter og sever i de to nye hyttefeltene vil kunne være svært viktig, særlig på utbygging av saue og andre beitedyr i Nerakogen og Vassvatnet. Svært høyt utbygging av saue og andre beitedyr i Nerakogen og Vassvatnet er allerede bygget ut med utbygging av saue og andre beitedyr i Nerakogen og Vassvatnet. Svært høyt utbygging av saue og andre beitedyr i Nerakogen og Vassvatnet er allerede bygget ut med utbygging av saue og andre beitedyr i Nerakogen og Vassvatnet.

Hyttefelt Beiteområdet i Nerakogen kan bli det mest populære hyttefeltet i Oppdal.

Oppdal

Det er snart ikke en flekk igjen uten en hytte. De er bygget midt i beiteområdet vårt.

Johnny Mathisen, beiteeier

«Utmark i endring»

I boka “Utmark i endring” kan du lese mer om konfliktene

Et av kapitlene oppsummerer resultatene av forskningsprosjekt der Statsforvalteren i Trøndelag og flere kommune og beitelag i Trøndelag har gitt innspill og levert data

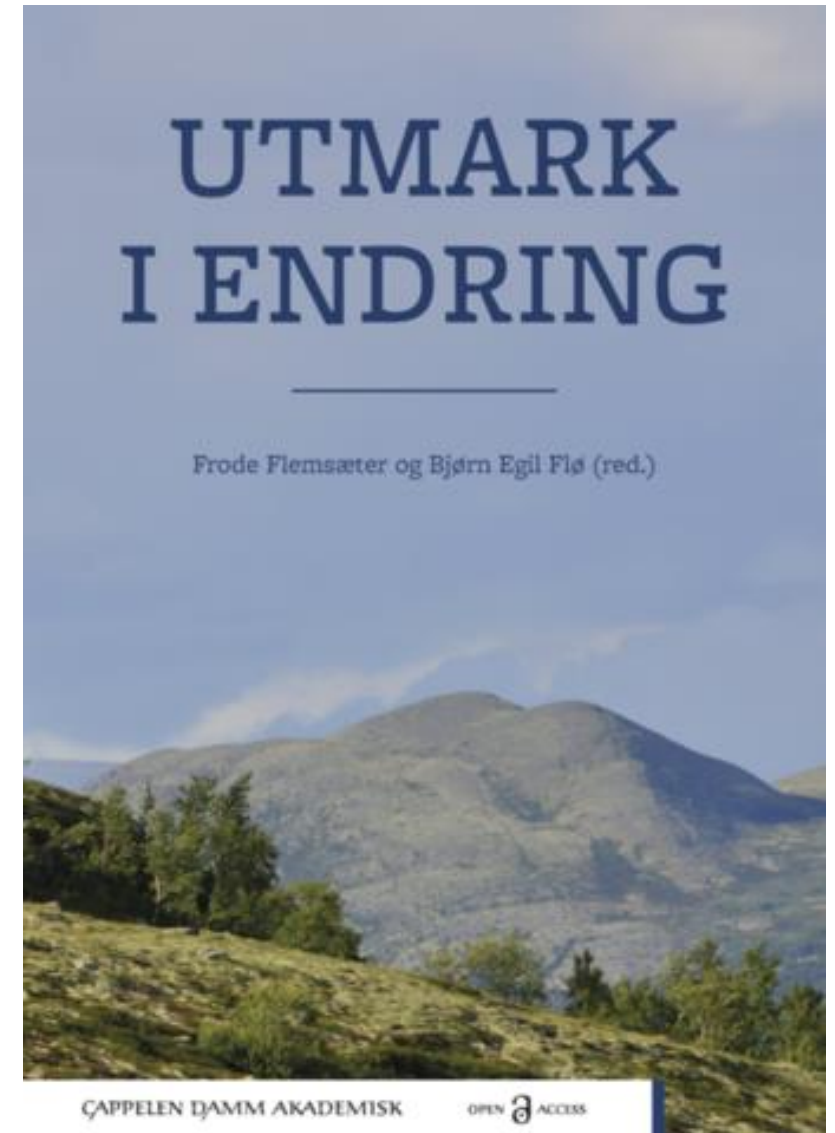
“FUTGRAZE – Mot ei felles framtid mot utmarksbeite”

Konkluderer med at organiseringen er viktig

- Organisert beitebruk - beitelag
- Beitebruksplaner

Last ned boka gratis på:

<https://press.nordicopenaccess.no/index.php/noasp/catalog/book/151>

Uttalelser fra årsmøtene i NSG

Fra Sør-Trøndelag Sau og geit:

Årsmøtet i Sør-Trøndelag sau og geit har sett på utfordringene som vi har for å kunne utnytte beitene i utmarka best mulig. Det er bred enighet om at den **eksplosive veksten i hytteutbygging** som vi har hatt i enkelte kommuner har blitt **en av de største utfordringene** i disse områdene.

Årsmøte i STSG ønsker at Statsforvalteren tar dette opp. Og at det settes i gang arbeid, slik at opplysning og informasjons arbeid mot hytte eiere og avbøtende tiltak for beitenæringa blir en plikt når omreguleringer i beiteområder/utmark og inngrep i beiteretten vedtas.

Fra Nord-Trøndelag Sau og geit:

Innfør jordvern i utmarka!

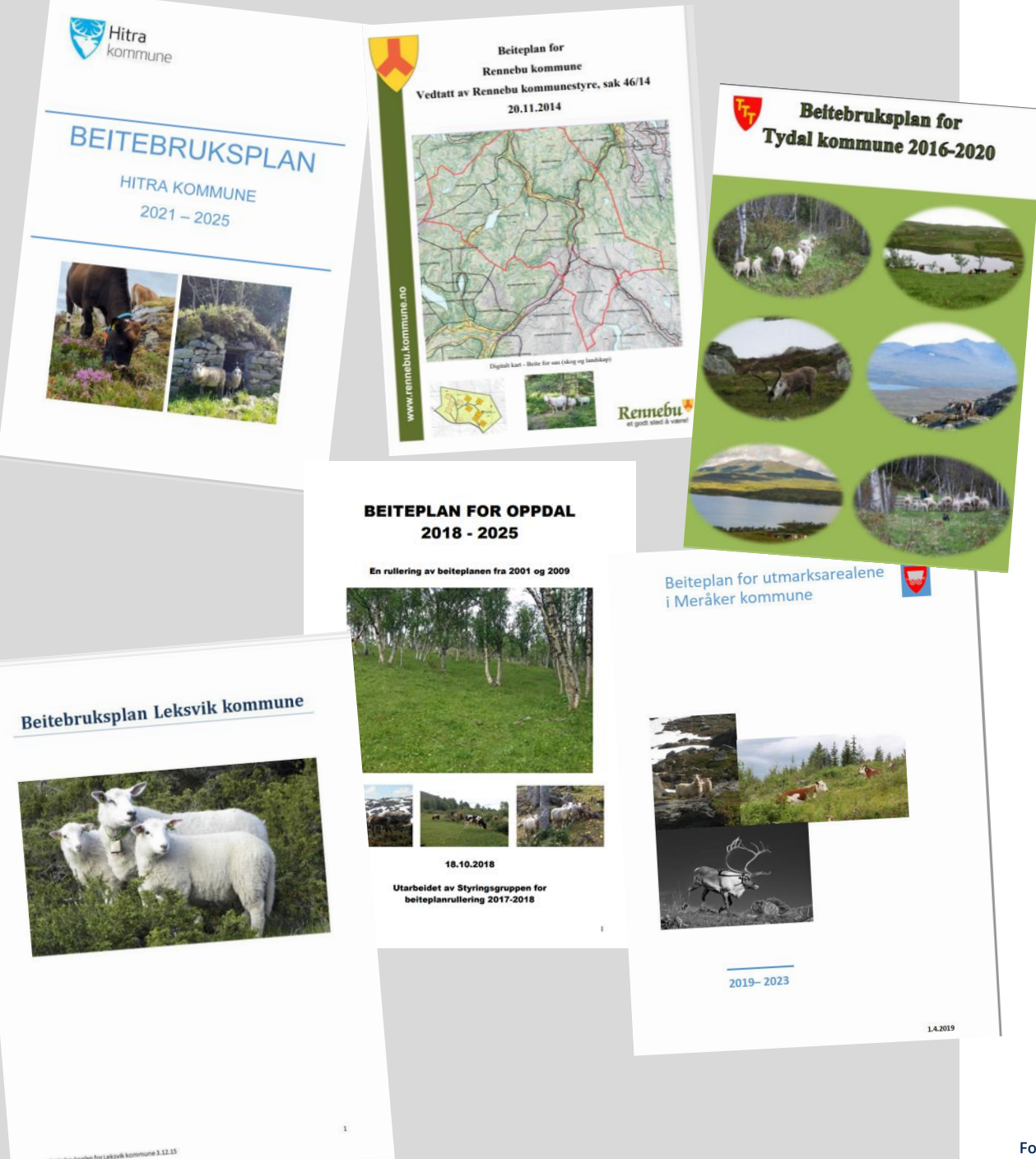
Statsforvalteren i Trøndelag må komme med klare og tydelige innspill som ivaretar utmarka og beiteressursene når kommunene legger sine arealplaner ut til høring. Planer om nedbygginger som reduserer våre muligheter til å utnytte beiteressursene, og dermed svekke beredskapen, må stoppes.

Beitebruksplaner

- Mange kommuner i Trøndelag har beitebruksplan, men flere mangler...
- En del gamle kommunale beitebruksplaner, på tide å revidere?

Vi ønsker å uttale oss til planer som er på gang eller skal revideres!

Formålet - hvorfor lage beitebruksplan?

«Beitebruksplanen er en systematisert presentasjon av beitearealene i kommunen og bruken av disse arealene til beiting med husdyr.» Norsk Sau og Geit

- Verktøy for framtidig, rasjonell beitebruk
- Dokumentere omfang og verdi av beitebruken – kartfeste!
- Synliggjør arealinteresser og konflikter
- Beredskapsmessige hensyn
- Klargjøre beiterettigheter og gjerdeplikter
- Verktøy for kommunen i planarbeid og ved behandling av tiltak i beiteområder

Innholdsmessige krav?

Ingen lovbestemte krav til innhold

Men bør inneholde:

Omfanget av beitebruken

Betydningen for næringa, sysselsetting, bosetting, kulturlandskap, økonomiske verdier

Kartfestet/beskrivelse av beiteområdene, ev. med gradering av viktighet/potensiale

- Vegetasjonskart
- Beitelagskartene i Kilden

Hvem bør delta i prosessen?

Fra sau og geit: Det er ikke så vesentlig hvem som tar initiativet til utarbeidelsen av en beitebruksplan. Det viktige er hvem som er med på utarbeidingen.

Aktiv kommunal landbruksforvaltning viktig – prosjektleder/sekretær. Kjenner kommunens planprosesser. Har kontakt med regionale myndigheter. Kan digitale verktøy/kartbaser osv.

Viktig at beitenæringa deltar i prosessen – beitelag, sau og geit, faglagene, reindriften

- Ingen beitebruksplaner er juridisk bindende i form av at brudd kan sanksjoneres
- Alle typer beitebruksplaner synliggjør beiteområdene, og kan være et nyttig verktøy for alle beslutninger og avgjørelser om tiltak i beiteområder
- Temaplan/kommunedelplan legger føringer og forplikter kommunen i fremtidig arealplanlegging

Foto: Eva Dybwad Alstad